

Vahvasti pohjoisin

Nannosit davimus

Utsjoen kunnan ilmastosuunnitelma

Paula Heikkilä

Sisällys

1. Aluksi

- Alkusanat
- Keskeiset käsitteet
- Ilmastosuunnitelman laadinnan prosessi

2. Ilmastotyön nykytila

- Kunnan kasvihuonekaasujen päästökehitys 1990-2023 ja päästöjen jakautuminen
- Arvio tulevasta päästökehityksestä
- Ilmastotyön tavoite
- Ilmastotyön painopisteet

3. Päästövähennystoimenpiteet

- Energia ja rakennukset
- Liikenne ja liikkuminen
- Kiertotalous ja kestävä kuluttaminen
- Ilmastoviestintä ja -kasvatus

4. Ilmastotyön seuranta

Aluksi

Hyvä lukija,

Utsjoen kunta on sitoutunut edistämään kestäväää kehitystä ja torjumaan ilmastonmuutosta aktiivisesti. Tämä ilmastosuunnitelma kuvaa kunnassamme tehtäviä toimenpiteitä ja tavoitteita, joiden avulla pyrimme vähentämään hiilidioksidipäästöjä, edistämään uusiutuvien energialähteiden käyttöä sekä vahvistamaan yhteisömme resilienssiä ilmastonmuutoksen vaikutuksia vastaan.

Utsjoen kunta on ylpeä upeasta luonnostaan, tuntureista, järvistä ja Teno- ja Utsjokilaakson upeista maisemista. Ilmastonmuutos näkyy selvemmin siellä missä luonto on lähellä ihmistä. Saamelaisten perinteiset elinkeinot porotalous, marjastus ja kalastus ovat erityisen herkkiä ilmastonmuutoksen mukanaan tuomille toimintaympäristön muutoksille.

Olemme kunnassa siirtyneet lämmitystapamuutoksen kautta lähemmäs fossiilitonta polttoainetta hyödyntävään energiaan, mutta yksittäisenä toimenpiteenä tämä on vasta alkua ilmastonmuutoksen torjumisessa.

Päivi Kontio
Kunnanjohtaja

Keskeiset käsitteet

Kasvihuonekaasu	Kasvihuonekaasut ovat ryhmä yhdisteitä, jotka voivat sitoa lämpöä maapallon ilmakehään, mikä johtaa kasvihuoneilmiöön. Kasvihuonekaasuinventaariorissa raportoitavat kasvihuonekaasut ovat hiilidioksidi CO ₂ , metaani CH ₄ , dityppioksidi N ₂ O sekä fluoratut kasvihuonekaasut eli F-kaasut, PFC-yhdisteet, rikkiheksafluoridi SF ₆ ja typpitrifluoridi NF ₃ .
CO ₂ e	Hiilidioksidiekvivalentti on suure, joka kuvaa ihmisen tuottamien kasvihuonekaasujen ilmastovaikutusta.
Päästöhyvitys	Tuulivoiman tuotannosta kunnalle laskettu hyvitys päästöistä.
Päästökuilu	Ero nykyisillä toimenpiteillä saavutettavan päästötason ja tavoitetason välillä.
Päästöskenaario	Päästökehityksen ennuste, jossa on otettu huomioon olemassa olevien politiikkatoimien vaikutus päästöihin.
SYKE	Suomen ympäristökeskus
JETS	Julkisen alan energiatehokkuussopimus vuosille 2026-2035.

ILMASTOSUUNNITELMAN LAADINNAN PROSESSI

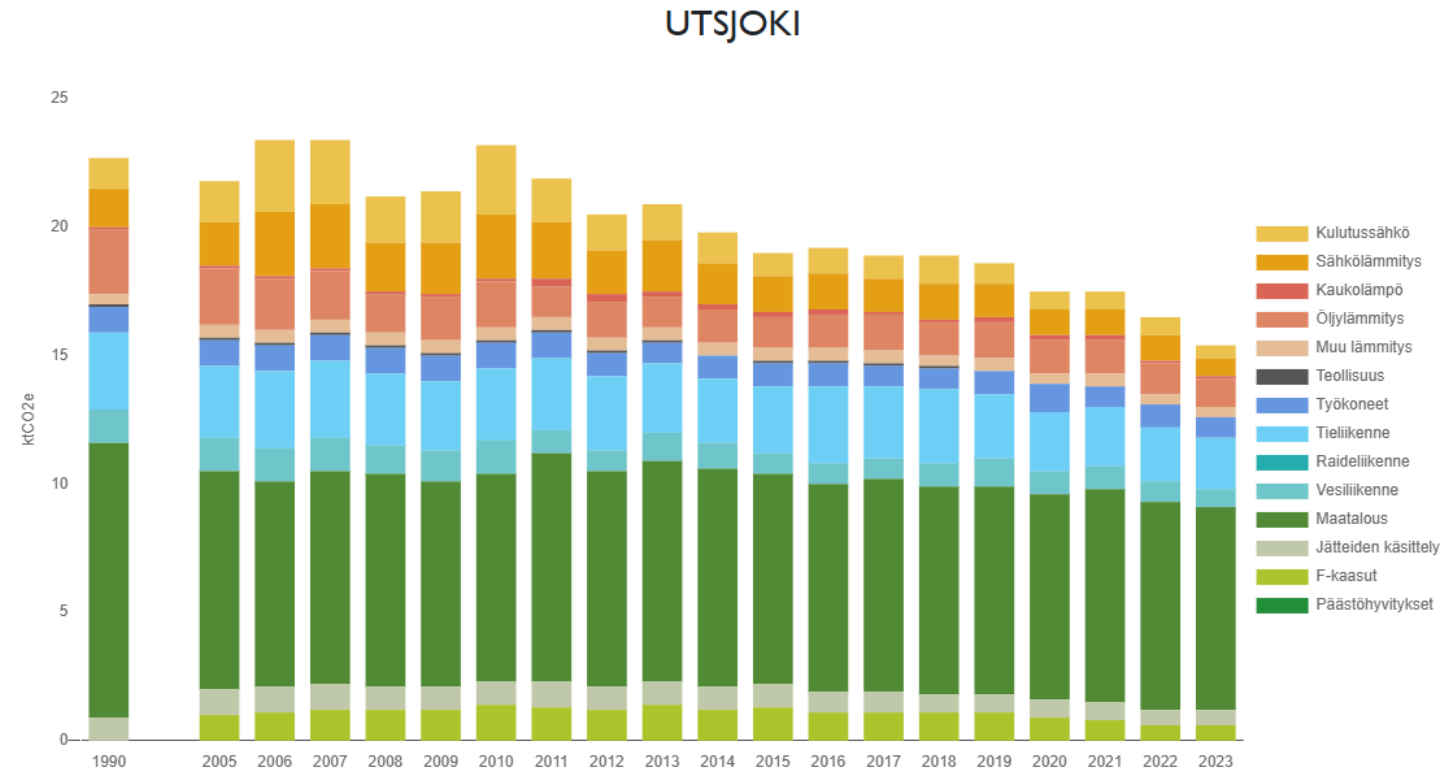

2. Ilmastotyön nykytila

Kasvihuonekaasujen päästökehitys 1990-2023

Utsjoen kunnan kasvihuonekaasupäästöt vuonna 2023 olivat 15,4 ktCO₂e. Kunnan kokonaispäästöt vuoteen 1990 verrattuna ovat pienentyneet -32% ja -6% edelliseen vuoteen 2022 verrattuna. Koko maan päästökehitykseen verrattuna (-40%), on kunnan päästökehitys ollut heikompaa, mutta maaseutumaisten kuntien keskiarvoon (-31%) verrattuna kunnan päästökehitys on ollut parempaa.

Päästöjen määrä asukasta kohden Utsjoella on 13,6 tCO₂e, maan keskiarvon ollessa 4,9 tCO₂e/asukas. Asukaskohtaiset päästöt ovat laskeneet vertailuvuodesta 1990 -9%. Koko Lapin asukaskohtaiset päästöt ovat noin 7,5 tCO₂e per asukas. Valtakunnallista tasoa korkeammat asukaskohtaiset päästöt Lapissa johtuvat muun muassa joukkoliikennemahdollisuuksien vähäisyydestä, omakotiasumisesta, harvasta asutuksesta ja pitkistä välimatkoista.

Päästöjen jakautuminen

Vuonna 2023 neljä suurinta päästösektoria kunnassa olivat maatalous (50,7%), tieliikenne (13%), öljylämmitys (7%) ja työkoneet (5,4%). Koko Lapissa suurimmat päästösektorit ovat tieliikenne (25,9%), maatalous (22,9%), työkoneet (13,4%) ja kaukolämpö (11,4%). Kolmestatoista päästösektorista Utsjoella ei ole ollenkaan raideliikenteen eikä teollisuuden päästöjä.

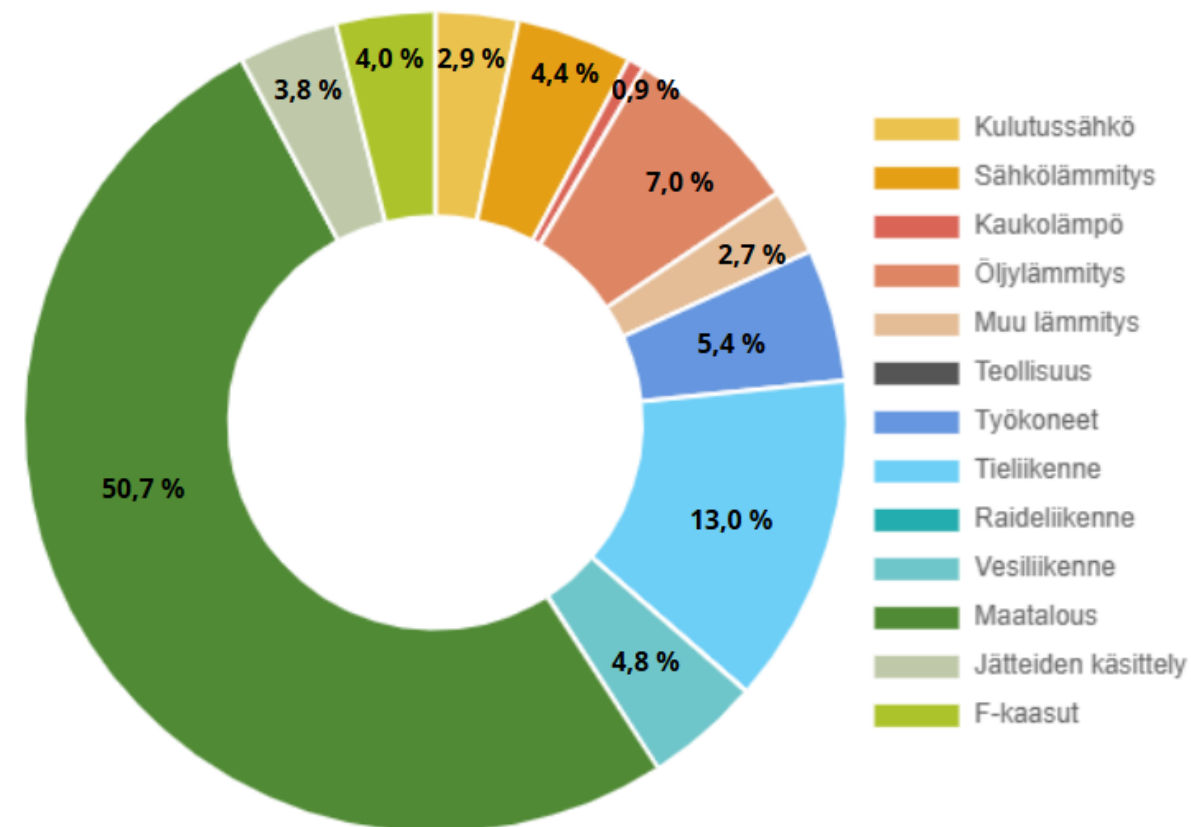
Maatalouden päästöt Utsjoella muodostavat 50,7% (7,9 ktCO₂e) kunnan päästöistä ja muodostuvat siis pääosin porotalouden päästöistä. Vuoteen 1990 verrattuna ovat maatalouden päästöt Utsjoella vähentyneet -26 %.

Tieliikenteen päästöt Utsjoella ovat 2 ktCO₂e ja muodostavat 13% kunnan päästöistä. Tieliikenteen päästöt ovat pienentyneet vertailuvuodesta 1990 -34%.

Öljylämmityksen osuus kunnan kasvihuonekaasupäästöistä on 1,0 ktCO₂e, joka on 7% kunnan kokonaispäästöistä. Suurin osa öljylämmityksen päästöistä, 0,9 ktCO₂e syntyy palvelurakennusten lämmityksestä. Öljylämmityksen päästöt ovat pienentyneet vertailuvuoteen 1990 suhteutettuna -57%.

Työkoneiden päästöt muodostavat 5,4 % kunnan päästöistä.

PÄÄSTÖJEN JAKAUMA 2023 — UTSJOKI

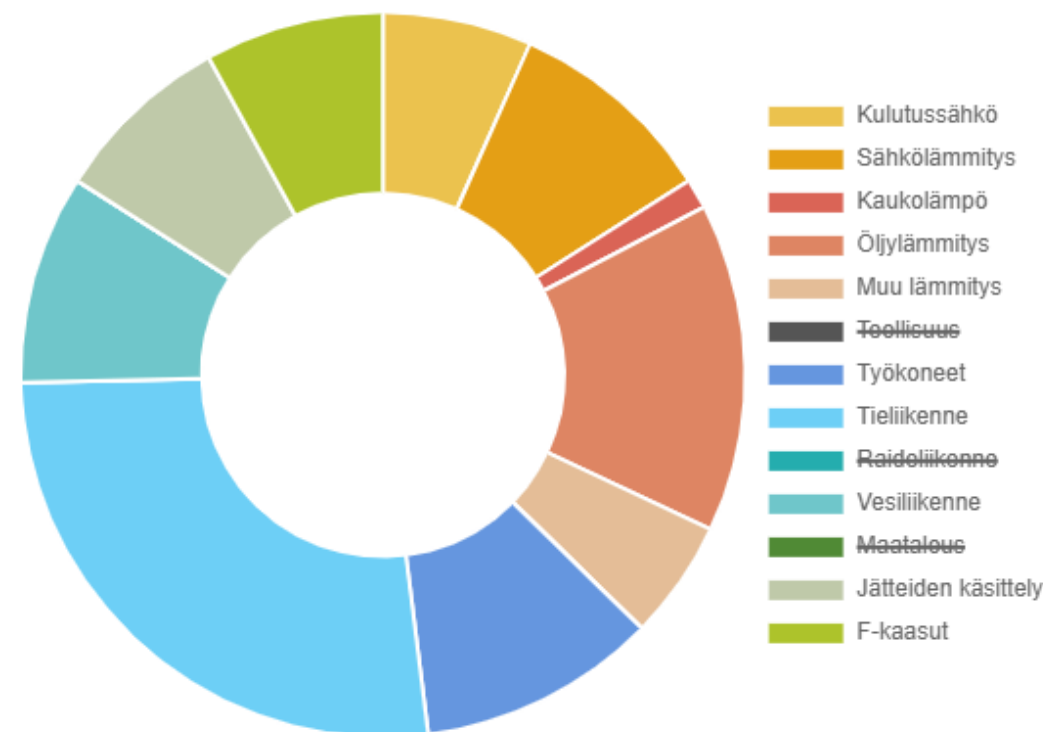

Muut päästöt

Utsjoen kunnan neljä suurinta päästösektoria muodostavat yhteensä 76,1 % kunnan päästöistä. Loput päästöistä syntyvät sähkönkulutuksesta ja lämmityksestä, vesiliikenteestä, jätteiden käsittelystä ja F-kaasuista. Kulutussähkön päästöt muodostavat Utsjoella 2,9 % kunnan päästöistä (0,5 ktCO₂e) ja sähkölämmityksen päästöt ovat 4,4 % (0,7 ktCO₂e). Sekä kulutus- että sähkölämmityksen päästöt ovat pienentyneet merkittävästi vuodesta 1990, mitä selittää pitkälti sähköntuotannon yleinen kehitys kohti uusiutuvia energiamuotoja. Kaukolämmön osuus kunnan päästöistä on 0,9 % (0,1 ktCo₂e). Koko Lapissa kaukolämmön osuus päästöistä on 11 %.

Vesiliikenteen päästöt ovat 0,7 ktCO₂e, josta 0,6 ktCO₂e muodostuu huviveneistä ja loput kalastusaluksista. Jätteiden käsittelyn päästöt ovat 0,6 ktCo₂e ja ne muodostuvat alueella tuotetun yhdyskuntajätteen päästöistä. F-kaasuilla tarkoitetaan fluorattuja kaasuja, joita käytetään esimerkiksi kauppojen ja ravintoloiden kylmälaitteissa sekä rakennusten ilmastointilaitteissa. Utsjoen kunnan päästöt F-kaasuista on 0,5 ktCO₂e ja päästöt syntyvät ammattikeittiöiden ja kaupan kylmälaitteiden käytöstä.

Päästöt ilman maataloutta

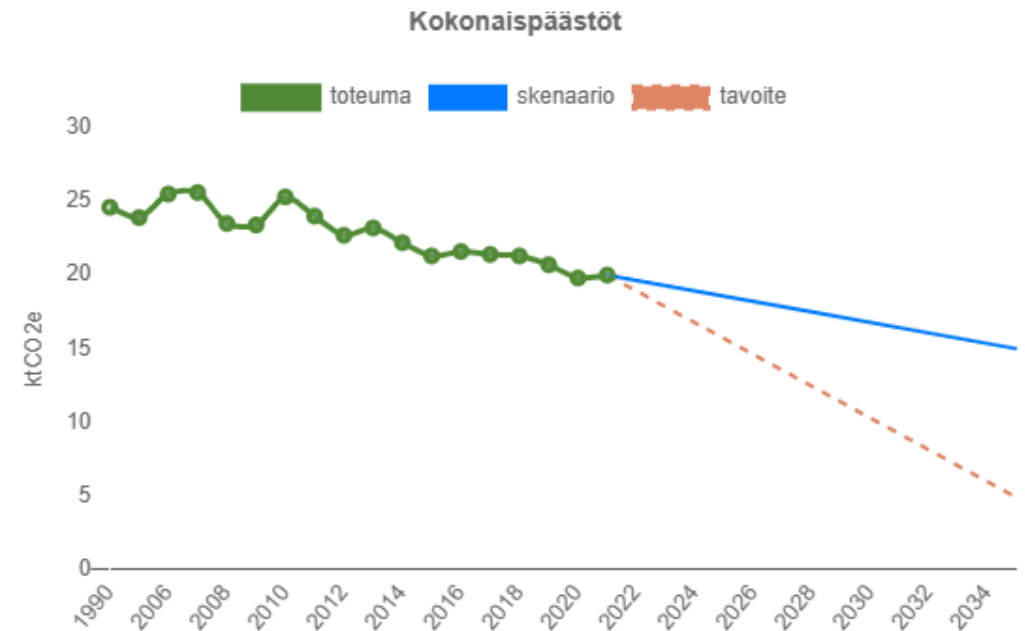

Arvio tulevasta päästökehityksestä

Suomen ympäristökeskus on laatinut skenaariotyökalun kuntien ilmastosuunnitelman laadinnan tueksi. Skenaariotyökalua käyttäen kunnalle on laadittu perusskenaario, joka antaa päästöennusteen vuodelle 2035 huomioiden olemassa olevat politiikkatoimet sekä muut kansalliset ja kansainväliset toimet, joilla on vaikutus kunnan päästökehitykseen. Työkalu huomioi myös väestökehityksen kunnassa.

Vuonna 2023 Utsjoen päästöt olivat 15,4 ktCO₂e, mikä tarkoittaa 32 %:n vähennystä vuoden 1990 tasoon verrattuna. Utsjoen päästövähennysskenaario ajanjaksolle 1990–2035 on 39 %. Tämä tarkoittaa, että ilman uusia päästövähennystoimia Utsjoki saavuttaa vuoteen 2035 mennessä 39 %:n päästövähennyksen verrattuna vuoden 1990 tasoon.

Tässä peruspäästöskenaariossa oletetaan, että rakennusten energiankulutuksen päästöt ovat vähentyneet 77,4 % ja tieliikenteen päästöt 54,2 % vuoteen 2035 mennessä verrattuna vuoden 1990 tasoon. Maatalouden päästöjen arvioidaan vähentyvän 21,5 % vuoteen 2035 mennessä, tosin vuoden 2007 jälkeen maatalouden päästöissä ei ole tapahtunut juurikaan muutoksia. Työkoneiden päästöjen odotetaan vähenevän 4,9 %. Suurimpien päästösektoreiden arvioidaan vuonna 2035 olevan edelleen maatalous, työkoneet, tieliikenne ja öljylämmitys. Utsjoki ei investoi tuulivoimaan, joten päästöhyvityksiä ei ole odotettavissa.

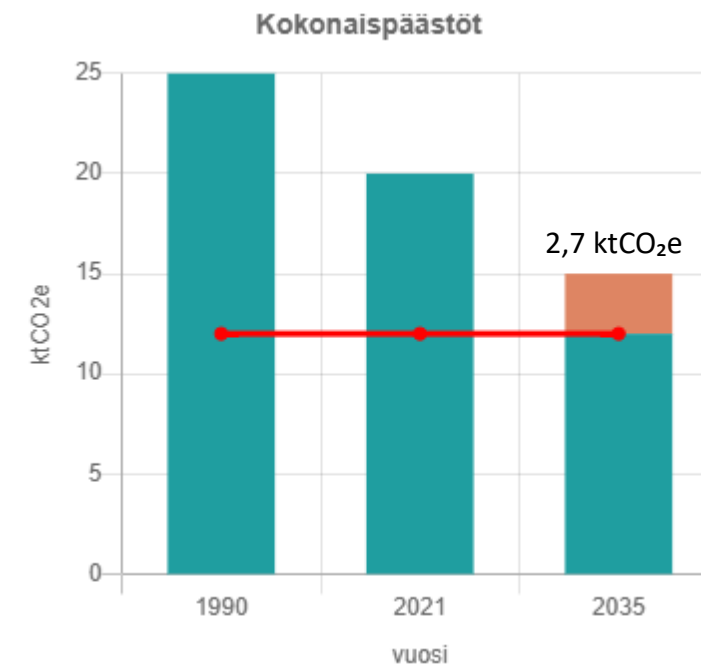

Ilmastotyön tavoite

Utsjoen kunnan tavoitteena on vähentää kunnan kasvihuonekaasupäästöjä. Keskeisimmät keinot päästöjen vähentämiseen liittyvät energiaan liittyviin toimiin kuten energiatehokkuuden kehittämiseen, öljylämmityksestä luopumiseen ja energian kulutuksen seurannan kehittämiseen. Julkisen alan energiatehokkuussopimuksiin liittyvät sitoumukset ja toimet ovat keskeisessä osassa kunnan energian käyttöön liittyvien kasvihuonekaasujen vähentämisessä.

Utsjoen kunnalle laskettiin maltillinen päästövähennysskenaario, jossa tavoitteena on 50 %:n päästövähennys vuoteen 2035 mennessä. Öljylämmityksestä luopumista ja olemassa olevien rakennusten energiatehokkuuden parantamista tarkasteltaessa rakennusten energiankäytön päästöistä voitaisiin saavuttaa 91,2 %:n vähennys vuoteen 2035 mennessä. Vaikka kaikkien ilmastotoimien suoraa vaikutusta ei ole mahdollista arvioida, SYKEN tarjoaman skenaariotyökalun avulla voidaan saada suuntaa-antavaa tietoa. Kunnan 50 %:n päästövähennystavoitteen saavuttaminen vuoteen 2035 mennessä edellyttäisi vielä 2,7 ktCO₂e:n lisää päästövähennyksiä.

Kun maatalouden päästöt jätetään tarkastelun ulkopuolelle, kunnan päästöt olivat perusvuonna 1990 yhteensä 13,4 kt CO₂e ja vuonna 2023 7,5 kt CO₂e. 50 %:n tavoiteskenaariossa päästöjen tulisi olla tavoitevuonna 2035 enintään 6,7 kt CO₂e. Tämän päästövähennystavoitteen saavuttaminen edellyttää vielä 0,8 kt CO₂e lisävähennystä verrattuna vuoden 2023 päästötasoon.

Ilmastotyön painopisteet

Kunnalla on keskeinen rooli kuntalaisten ja yritysten ilmastotyön tukemisessa sekä päästövähennystoimien mahdollistajana. Kunnan kasvihuonekaasupäästöjen laskenta kattaa myös asukkaiden ja yritysten päästöjä, minkä vuoksi päästövähennystavoitteiden saavuttaminen edellyttää laajaa yhteistyötä eri toimijoiden kesken.

Ilmastosuunnitelman laatimiseen osallistettiin kuntalaisia työpajan ja ilmastokyselyn avulla. Näiden pohjalta ideoitiin myös suunnitelman toimeenpanoa tukevia päästövähennystoimenpiteitä. Ilmastotyölle määriteltiin neljä painopistealuetta, joiden puitteissa toimenpiteitä kehitettiin.

3. Päästövähennystoimenpiteet

ENERGIA JA RAKENNUKSET	
Toimenpide	Tehtävä
Julkisen sektorin energiatehokkuussopimus 2026–2035 (JETS)	• Liittyminen energiatehokkuussopimukseen (JETS) • Energiankulutuksen seuranta
Valaistuksen uusiminen ja käytön optimointi	• Loistevalaistuksen korvaaminen LED-valaistuksella kunnan rakennuksissa • Kunnan kiinteistöjen ulkoalueiden valaistuksen automaattinen yöaikainen sammutus
Öljylämmitys	• Öljylämmityksestä luopuminen kunnan rakennuksissa • Neuvonnan ja tiedon tarjoaminen asukkaille öljylämmityksestä luopumisesta
Energiatehokkuusneuvonta kunnan asukkaille ja paikallisille yrityksille	• Osallistuminen Energiansäästöviikkoon (tiedotus energiahukkatilanteiden tunnistamisesta ja öljylämmityksestä luopumisesta) • Ohjeiden jakaminen oikeaoppiseen puunpolttoon tulisijoissa • Uusiutuvan energian ja lämpöpumppujen käytön edistäminen
Vapaa-aikakeskuksen energiankäytön arviointi	• Mahdollisuuksien selvittäminen energiatehokkuuden parantamiseksi • Uusiutuvan energian priorisointi sähkönhankinnassa
Energiatehokkuustoimenpiteet kunnan rakennuksissa	• Ikkunoiden tiivistäminen • Hukkalämmön seuranta

LIIKENNE JA LIIKKUMINEN	
Toimenpide	Tehtävät
Kunnan ajoneuvot	• Kunnan yhteiskäyttöauton tarjoaminen • Vähäpäästöisten vaihtoehtojen selvittäminen kunnan ajoneuvoja uusittaessa • Latausasemien asentaminen kunnantalolle
Etätyötilan tarjoaminen	
Pyöräilyn edistäminen	• Mahdollisuuden selvittäminen yhteiskäyttöpyörien tarjoamiseen nuorille esimerkiksi kirjastopalvelujen kautta • Polkupyöräetu kunnan työntekijöille

KIERTOTALOUS JA KESTÄVÄ KULUTTAMINEN

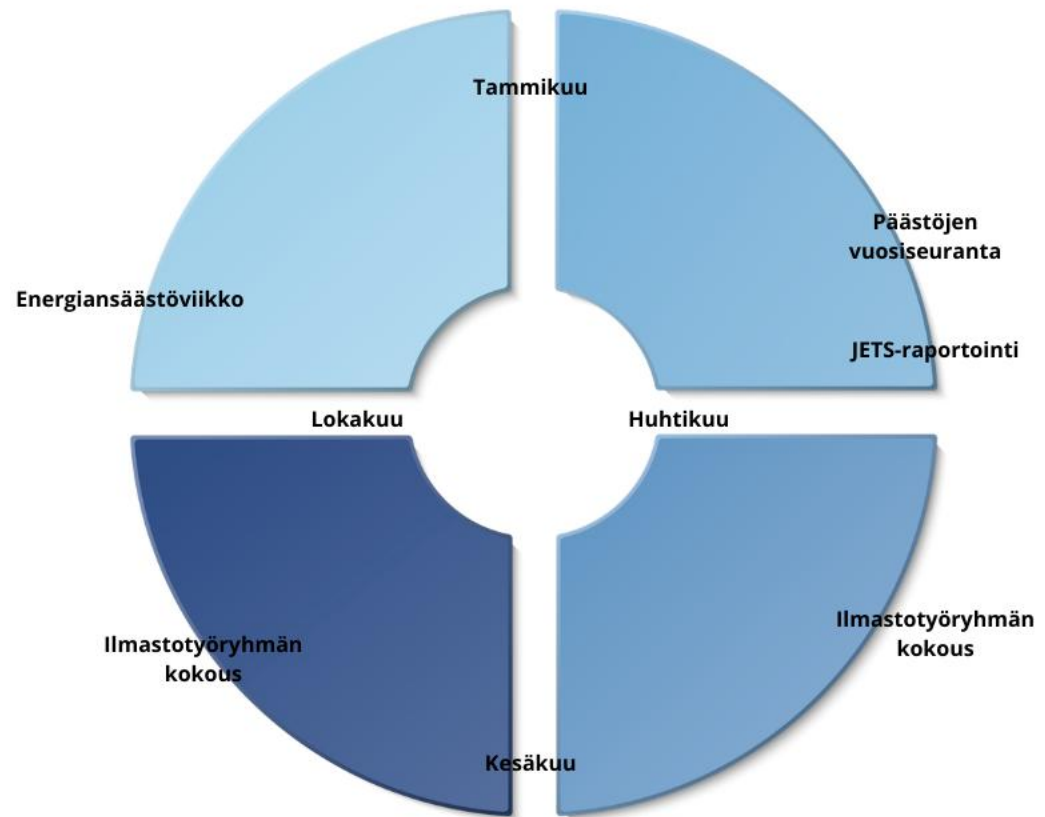
Toimenpide	Tehtävä
Lähiruoan suosiminen	• Poronlihan ja kalan hankkiminen paikallisesti • Paikallisten maatilatuotteiden hyödyntäminen
Ruokahävikin vähentäminen	• Tiedottaminen mahdollisuudesta ostaa ylijäämäruokaa kouluista
Kasvisruoan käytön lisääminen	• Selvitetään mahdollisuus järjestää kasvisruokapäiviä kouluissa.
Paperittomat toimistot	• Tulostamisen välttäminen
Jätteiden lajittelumahdollisuuksien parantaminen	• Kompostoinnin mahdollisuuksien selvittäminen rivitaloalueilla • Kierrätyksen parantaminen kunnan toimipisteissä

ILMASTOVIESTINTÄ JA -KASVATUS	
Toimenpide	Tehtävä
Ilmastokysely asukkaille	• Asukkaiden osallistaminen ilmastosuunnitelman valmisteluun (syksy 2025)
Viestintä ilmastosuunnitelmasta	• Ilmastosuunnitelman julkaiseminen
Viestintä ilmastotyöstä	• Esimerkiksi vinkkien jakaminen Energiansäästöviikon aikana
50/50-energiansäästökampanja kouluille	• Arvioidaan mahdollisuus osallistua 50/50-energiansäästökampanjaan • Ideakilpailun järjestäminen koululaisille ilmastotyöhön liittyen
Ilmastotyön kehittäminen hankkeiden kautta	• Ilmastotyön seuraavien askelten toteutuksen suunnittelu ulkoista rahoitusta hyödyntäen

4. Ilmastotyön seuranta

Ilmastosuunnitelman seurannasta ja uusien toimenpiteiden ideoinnista kunnassa vastaa kunnanjohtajan koolle kutsuma ilmastotyöryhmä, jonka toiminnasta vastaa kehitysjohtaja. Työryhmässä käydään myös vuosittain läpi kunnan päästökehityksen tilanne. Työryhmä kokoontuu 2-3 kertaa vuodessa.

Ilmastosuunnitelma päivitetään neljän vuoden välein.

Vahvasti pohjoisin

Nannosit davimus

Ohcejoga gielda | Utsjoen kunta | www.utsjoki.fi

Luossa 1a, 99980 Ohcejohka/Utsjoki | PB/PL 41, 99981 Ohcejohka/Utsjoki
tel. +358 40 188 6111 | puh. 040 188 6111